

**ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ**  
**ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΗΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ**  
**Τμήματα : Β1 & Β11**  
**24-11-2019**

**Κείμενο**

**[Μ.Μ.Ε. και έλεγχος της εξουσίας]**

Στην αρχή τα μέσα ενημέρωσης αντικατέστησαν τον τελάλη που ενημέρωνε μια μικρή κοινότητα για το τι είχε συμβεί ή για αυτά που θα γίνονταν στο άμεσο μέλλον. Η εφημερίδα μετά την ανακάλυψη του Γουτεμβέργιου, το ραδιόφωνο, αργότερα και η τηλεόραση στα μέσα του 20ού αιώνα μετέδιδαν τα συμβαίνοντα με πιο γρήγορο τρόπο. Η πληροφορία μεταδιδόταν άμεσα και μαζί μ' αυτήν και η γνώση. Παράλληλα, άρχισε να **αναπτύσσεται** και η κριτική σκέψη. Στην αρχή ασκούσαν κριτική στην τοπική και αργότερα στην κρατική εξουσία.

Αυτή η κριτική αρχικά ήταν ένα εργαλείο σκέψης και πολιτικής διεργασίας για πολιτικές κινήσεις που είτε συμπολιτεύονταν είτε αντιπολιτεύονταν την εξουσία. Η κριτική των δημοσιογράφων στις δημόσιες υποθέσεις ήταν και είναι κάτι αναμενόμενο. Πολλές φορές, ιδίως σε δημοκρατικά συστήματα, αυτή η κριτική, εκτός από αναμενόμενη, είναι μια **βοήθεια** γι' αυτούς που ασκούν εξουσία. Όταν η κριτική ασκείται με σωστό τρόπο, δηλαδή με επιχειρήματα, είναι μια βοήθεια για τη διαμόρφωση της πολιτικής. Τι συμβαίνει, όμως, όταν ξεπερνά τα όρια της κρίσης και φτάνει στην τοποθέτηση σε ένα πρόβλημα, δίχως πολλά στοιχεία και χωρίς έρευνα; Στην προκειμένη περίπτωση ξεπερνάμε τα όρια της κριτικής και φτάνουμε στην άσκηση της εξουσίας άτυπα και χωρίς θεσμικό ρόλο.

Μια λεπτή γραμμή διαχωρίζει την κριτική από την άσκηση εξουσίας. Αν κάποιος **ξεπεράσει** αυτήν τη γραμμή, η επιστροφή είναι δύσκολη. Ουσιαστικά είναι αδύνατη, γιατί αυτός που έχει περάσει από την άλλη πλευρά δεν μπορεί να επιστρέψει. Αδυνατεί να αρνηθεί τον «πρωτοποριακό» του ρόλο ή αυτόν του καθοδηγητή της κοινωνίας. Πώς, όμως, **συμβιβάζεται** ο ρόλος του κριτικού με τον ρόλο αυτού που ασκεί εξουσία; Πώς μπορεί κάποιος να ελέγχει και συγχρόνως να κυβερνά; Με άλλα λόγια, πώς μπορεί να ελέγχει τον ίδιο τον εαυτό του, ιδίως όταν αυτός ο ρόλος της άσκησης της εξουσίας είναι άτυπος;

Το πέρασμα από την ελεγκτική εξουσία στην εκτελεστική είναι ουσιαστικά το τέλος της κριτικής. Τελικά, είναι το πέρασμα από την τέταρτη στην πρώτη εξουσία. Το αποτέλεσμα είναι να χαθεί αυτός ο έλεγχος, στον οποίο ο πολίτης έχει εναποθέσει τις ελπίδες του, δηλαδή να υπάρχει ο δημόσιος έλεγχος και η ανοιχτή κριτική σε αυτούς που ασκούν την εξουσία. Ο δημοσιογράφος πλέον γίνεται παραγωγός ειδήσεων και

προγράμματος, επειδή ανάμεσα σ' αυτόν και στην πηγή της πληροφορίας, υπάρχει πλέον σχεδόν πάντα το ειδησεογραφικό πρακτορείο που την έχει επεξεργαστεί και την διαθέτει πλέον έτοιμη σ' αυτόν που θα έπρεπε να κάνει αυτήν τη δουλειά.

Ο δημοσιογράφος δεν γράφει για τον δήμο, το κοινό, αλλά διαχειρίζεται την είδηση, την φτιάχνει έτσι ώστε να αρέσει στο αναγνωστικό κοινό του αλλά συχνά και στα συμφέροντα που εξυπηρετεί. Πολύ σπάνια βλέπουμε ένα **γνήσιο** ρεπορτάζ, μια έρευνα που να έχει γίνει επί τόπου, να ερευνηθεί αν όντως έχει γίνει αυτό το γεγονός και πώς ακριβώς έχει γίνει. Πολύ περισσότερο σπάνια ψάχνει ο δημοσιογράφος να βρει τις αιτίες που δημιούργησαν το γεγονός, για το οποίο γράφει. Επίσης, η κριτική του δεν στοχεύει κατευθείαν στη ρίζα. Η σωστή δημοσιογραφία όμως δεν είναι επάγγελμα αλλά λειτουργήμα, αφού ο δημοσιογράφος θέτει τα θέματα προς συζήτηση στον κοινό χώρο.

Γιάννης Φραγκούλης, από την ιστοσελίδα *mediainfo.gr*, 2008 (διασκευή).

## **ΘΕΜΑΤΑ**

**A.** Να πυκνώσετε το νόημα της δεύτερης και τρίτης παραγράφου του κειμένου σε 60-80 λέξεις.

**(μονάδες 15)**

**B1.** Ποιες, κατά τον αρθρογράφο, είναι οι συνέπειες, όταν ο δημοσιογράφος, αντί να ελέγχει την εξουσία, ασκεί ο ίδιος εξουσία; (60 – 80 λέξεις)

**(μονάδες 10)**

**B2.** Πώς επιτυγχάνεται η συνοχή ανάμεσα στην πρώτη παράγραφο και τη δεύτερη παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

**(μονάδες 5)**

**B3.** Ποιος είναι ο ρόλος και σε τι εξυπηρετεί η ερώτηση που τίθεται στο τέλος της τρίτης παραγράφου του κειμένου: «πώς μπορεί να ελέγχει τον ίδιο τον εαυτό του, ιδίως όταν αυτός ο ρόλος της άσκησης της εξουσίας είναι άτυπος;»;

**(μονάδες 5)**

**Γ1.** «Μια λεπτή γραμμή διαχωρίζει την κριτική από την άσκηση εξουσίας».

Γιατί ο αρθρογράφος προτίμησε σε αυτό το σημείο την ενεργητική σύνταξη;

**(μονάδες 2)**

**Γ2.β.** Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

**(μονάδες 3)**

**Γ2.** Να επισημάνετε στο κείμενο δύο παραδείγματα μεταφορικής/συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας και να αιτιολογήσετε τη χρήση τους.

**(μονάδες 5)**

**Γ3.** Για τις λέξεις του κειμένου που είναι τυπωμένες με έντονο τρόπο: **αναπτύσσεται, βοήθεια, ξεπεράσει, συμβιβάζεται, γνήσιο** να δώσετε συνώνυμες σύμφωνα με το κείμενο και κατόπιν να σχηματίσετε περιόδους λόγου με αυτές (τις αρχικές, όχι τις συνώνυμες). **(μονάδες 10)**

**Δ.** Με αφορμή το χωρίο του κειμένου που αναφέρει πως: «η κριτική των δημοσιογράφων στις δημόσιες υποθέσεις ήταν και είναι κάτι αναμενόμενο. Πολλές φορές, ιδίως σε δημοκρατικά συστήματα, αυτή η κριτική, εκτός από αναμενόμενη, είναι μια βοήθεια γι' αυτούς που ασκούν εξουσία», να συντάξετε ένα άρθρο στο οποίο θα αναφέρετε χαρακτηριστικά παραδείγματα και τρόπους μέσω των οποίων τα ΜΜΕ μπορούν να στηρίξουν το δημοκρατικό πολίτευμα, καθώς επίσης να περιγράψετε φαινόμενα στα οποία οδηγεί η αρνητική λειτουργία των ΜΜΕ σε σχέση με τους πολίτες σε 350 με 400 λέξεις.

**(μονάδες 40)**

## ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Β ΛΥΚΕΙΟΥ

### ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

#### Κείμενο

#### Η χρήση των ηλεκτρονικών μέσων από τα παιδιά

Σύμφωνα με τις σύγχρονες ψυχολογικές θεωρίες, η χρήση των μέσων από τα παιδιά, ειδικά η χρήση της τηλεόρασης, του διαδικτύου, των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και του κινητού τηλεφώνου, αποδίδεται σε κίνητρα που σχετίζονται με το «γέμισμα» του άδειου χρόνου. Η αναπλήρωση της μοναξιάς, η δημιουργία υποκατάστατων επικοινωνίας, η παροχή ερεθισμάτων κοινωνικής συναναστροφής και η απόδραση από την καθημερινότητα, στοιχεία δηλαδή συναισθηματικής υφής, αποτελούν τα συνηθέστερα κίνητρα, τα οποία **ωθούν** τα παιδιά να γίνουν ενεργοί χρήστες των μέσων. Η επιλογή του ενός ή του άλλου μέσου ή του συνδυασμού αυτών επηρεάζεται τόσο από τις ατομικές τους **ικανότητες**, όσο και από τη σχέση τους με σημαντικούς άλλους, όπως οι γονείς. Αναλυτικότερα, τα βασικά κίνητρα χρήσης των μέσων από τα παιδιά είναι τα ακόλουθα.

Η συνήθεια, καταρχάς, αποτελεί κινητήρια **δύναμη** για τις καθημερινές δραστηριότητες, τις οποίες μετατρέπει σε αυτοματοποιημένες αντιδράσεις που δεν απαιτούν ιδιαίτερη νοητική ενέργεια. Πολλά παιδιά αναφέρουν ότι οι καθημερινές συνήθειές τους περιλαμβάνουν τη χρήση μέσων, όπως η τηλεθέαση λ.χ., που αποτελεί μια τέτοια συνήθεια. Ένα ακόμα κίνητρο είναι αυτό του «πασατέμπου», δηλαδή το πέρασμα της ώρας και το γέμισμα του άδειου χρόνου, που **συνδέεται** με την ανακούφιση της ανίας. Για το παιδικό και εφηβικό κοινό η τηλεόραση αποτελεί την κυρίαρχη απάντηση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, σε ό,τι αφορά το γέμισμα του άδειου χρόνου.

Η χρήση των μέσων θεωρείται, επίσης, χρόνος ξεκούρασης και χαλάρωσης. Ένα ερώτημα που ανακύπτει είναι σε ποιον βαθμό η χαλάρωση έρχεται σε αντίθεση με τη διέγερση ή είναι δύο πράγματα που χρειάζεται το παιδί σε διαφορετικές φάσεις. Η διέγερση, ένα κίνητρο που σχετίζεται συχνά με αυτό της ψυχαγωγίας, αφορά στις εικόνες, κυρίως εικόνες σε μεγάλες, τελευταίας τεχνολογίας οθόνες, οι οποίες προκαλούν έντονες συναισθηματικές

αντιδράσεις. Τα παιδιά τις περιγράφουν με φράσεις, όπως «με συναρπάζει», «με κάνει χαρούμενο», «με συγκινεί» και ανάλογες.

Συνήθως, η συντροφιά αναφέρεται στη χρήση της τηλεόρασης, με την οποία τα παιδιά συνδέουν αισθήματα και αναμνήσεις. Είναι το κατεξοχήν μέσο που λειτουργεί ως υποκατάστατο συντροφικότητας και αναπληρώνει το κενό της μοναξιάς. Ωστόσο, το κίνητρο της συντροφιάς συναντάται και στα νεότερα μέσα, κυρίως στον εικονικό χώρο του διαδικτύου, και περιλαμβάνει διαστάσεις, όπως η «σύνδεση» και η «επαφή».

Όσον αφορά στο κίνητρο της απόδρασης, αυτό σχετίζεται τόσο με την τηλεθέαση, που συχνά αποτελεί τρόπο διαφυγής από την πραγματικότητα, όσο και με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια μέσω του διαδικτύου ή των άλλων ηλεκτρονικών συσκευών. Η κοινή συνθήκη, είτε πρόκειται για τη χρήση της τηλεόρασης είτε για τη χρήση του διαδικτύου και των άλλων μέσων, είναι η επιθυμία απόδρασης από το οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον.

Τέλος, η αναζήτηση πληροφοριών αποτελεί κίνητρο που ικανοποιεί την ανάγκη για πληροφόρηση και μάθηση και εμφανίζεται με δύο διαστάσεις. Η πρώτη είναι η επιθυμία για σκόπιμη γνώση που θα συμπληρώσει το υλικό του σχολείου. Τόσο η τηλεόραση με διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, όσο και τα νεότερα μέσα (εκπαιδευτικό υλικό για τον υπολογιστή, διαδίκτυο) επιτελούν έναν εκπαιδευτικό ρόλο, και, μάλιστα, συχνά με πιο ευχάριστο τρόπο απ' αυτόν του σχολείου. Η δεύτερη διάσταση αφορά στη γνώση γύρω από τον εαυτό, δηλαδή μια μορφή κοινωνικής μάθησης που βοηθά το παιδί στην καθημερινή του επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τους άλλους.

Τα παραπάνω κίνητρα έχουν στον πυρήνα τους μια συγκινησιακή πτυχή. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι σε περιπτώσεις συναισθηματικής έλλειψης εντείνονται και δρουν αναπληρωματικά. Για παράδειγμα, όταν η ποιότητα της σχέσης με τους γονείς δεν είναι επαρκώς καλή, είναι πιθανό το παιδί να αναζητά να καλύψει το κενό της σχέσης με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων.

Κ. Σπετσιώτου, *Ψυχολογικές επενδύσεις των μέσων επικοινωνίας και η εμπλοκή τους στις σχέσεις και την επικοινωνία στο πλαίσιο της οικογένειας*. Πανεπιστήμιο Αθήνας: Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (διασκευή).

## ΘΕΜΑΤΑ

### A.

α. Να μεταφέρετε συνοπτικά το περιεχόμενο των παραγράφων 2 έως 6 σε μια περίληψη 60-80 λέξεων. (Μονάδες 15)

β. Να σημειώσετε αν είναι «Σωστό» ή «Λάθος» το περιεχόμενο των προτάσεων που σας δίνονται σύμφωνα με το περιεχόμενο του κειμένου: (Μονάδες 15)

1. Η έλλειψη επικοινωνίας οδηγεί τα παιδιά στη χρήση ηλεκτρονικών μέσων.
2. Οι γονείς έχουν μέρος ευθύνης στην χρήση αυτή των παιδιών τους.
3. Η χρήση των μέσων δεν θεωρείται τρόπος ξεκούρασης από τα παιδιά.
4. Τα μέσα αυτά δεν αποτελούν πηγή γνώσης.
5. Συμβάλλουν στην αυτογνωσία των νέων.

### B.

α) Πώς εξασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ των παραγράφων του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (Μονάδες 5)

β) «Η επιλογή του ενός ή του άλλου μέσου ή του συνδυασμού αυτών επηρεάζεται από τις ατομικές τους ικανότητες» : να μετατρέψετε την σύνταξη από παθητική σε ενεργητική. Σε τι αποσκοπεί ο συγγραφέας με την επιλογή του αυτή; (Μονάδες 5)

γ) Με ποιούς τρόπους αναπτύσσεται η τελευταία παράγραφος του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. Ποια τα δομικά της στοιχεία; (Μονάδες 10)

δ) Να γράψετε ένα συνώνυμο για κάθε υπογραμμισμένη λέξη και ένα αντώνυμο για κάθε λέξη με μαύρα γράμματα. (Μονάδες 10)

## Γ . ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (Μονάδες 40)

Αξιοποιώντας δημιουργικά τις πληροφορίες του κειμένου αναφοράς και με την ιδιότητα σας ως μαθητής να αναφέρετε τις αρνητικές συνέπειες των ΜΜΕ για τους νέους και να προτείνετε συνοπτικά τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν οι νέοι να αξιοποιήσουν δημιουργικά τον ελεύθερο χρόνο τους. Το κείμενο σας να έχει τη μορφή άρθρου το οποίο θα δημοσιευτεί στο περιοδικό του σχολείου σας. (300-350 λέξεις)

**Καλή Επιτυχία!**